

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

בס"ד, ח' סיוון התשפ"ו

חולין כ"ד – ההבדלים בין פרה לעגלה, כהנים ללוויים, וכלי חרס לשאר כלים

שאלות:

1. אבנר עשה הגרלה והחליט איזה תור יהיה עולה ואיזה תור חטאת, ועכשיו הוא מתחרט, זה אפשרי?

פרה אדומה ועגלה ערופה

המשנה בסוף הדף הקודם דנה בהבדלים בין פרה אדומה לעגלה ערופה. הגמרא אמרה שבגלל שכתוב בפרה גם "וְשָׁחַט" וגם "חִקָּה", זה מלמד ששחיטה היא הדרך היחידה והיא מעכבת. הגמרא מבררת: האם בכל מקום שכתוב "חוקה" זה באמת מעכב ולא דורשים קל וחומר לרבות מקרים נוספים?

הגמרא מביאה ראיה הפוכה מיום הכיפורים, שגם בו כתוב "חוקה", ובכל זאת יש שם ברייתא שדורשת קל וחומר: ביום הכיפורים קובעים איזה שעיר לד' ואיזה לעזאזל באמצעות גורל. והברייתא אומרת שרק הגורל קובע, ולא הדיבור ("קריאת שם") בגלל שהתורה כתבה בפירוש "וְעָשָׂהוּ חֲטָאת" (הגורל עושה אותו חטאת).

היה אפשר ללמוד בקל וחומר שקריאת שם תעזור: אם בקיני עופות של זבים ויולדות (שבהם הגורל לא קובע) קריאת השם קובעת מי מהעופות הוא עולה ומי חטאת, אז ביום הכיפורים (שבו הגורל קובע) קל וחומר שקריאת השם תקבע!

ומשמע שאילולא הפסוק המפורש שפוסל קריאת השם ביום הכיפורים, היינו לומדים קל וחומר, למרות שכתוב חוקה!

לכן הגמרא מביאה סיבות אחרות למה פרה אדומה פסולה בעריפה, ועגלה פסולה בשחיטה:

○ בדין עגלה ערופה כתוב 'הַעֲרוּפָה', בה"א הידיעה וזה מלמד שרק היא נעשית בעריפה. ולכן פרה אדומה לא בעריפה.

○ ולגבי עגלה ערופה, התורה חזרה פעמיים על העריפה "וְעָרְפוּ" ו"הַעֲגֵלָה הַעֲרוּפָה" כדי להדגיש שדווקא עריפה כשרה בה ולא שחיטה.

2. איתמר כבר עבר את גיל 75 האם זה אומר שהוא זקן?

ההבדלים בין כהנים ללוויים

המשנה אומרת שיש דברים שפוסלים בכהנים ולא בלוויים, ולהיפך. הברייתא מפרטת:

○ כהנים: נפסלים לעבודה בגלל מומים גופניים, אבל לא נפסלים בגלל גיל (שנים). כהן כשר לעבודה כל עוד הוא פיזית מסוגל, גם אם הוא זקן מאוד.

○ לוויים: נפסלים לעבודה בגלל שנים (כשרים לעבודה מגיל 30 עד 50), אבל לא נפסלים בגלל מומים גופניים.

הגמרא לומדת את זה מהפסוק "זאת אֲשֶׁר לְלוֹיִם":

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

- התורה הדגישה "זאת" – כדי ללמד שרק דין השנים שכתוב שם פוסל בלויים, ולא מומים (למרות שהיה מקום ללמוד קל וחומר מכהנים).
- ובכיוון ההפוך התורה הדגישה "אֶשֶׁר לְלוֹיִם" – כדי ללמד שדין השנים פוסל רק בלויים ולא בכהנים. ולכן גם לא לומדים קל וחומר לכהנים.

הגמרא מסייגת: שהפסילה של לויים בגלל גיל הייתה קיימת רק בזמן המשכן במדבר, כשהעבודה הייתה "עבודה משא" (לשאת את חלקי המשכן על הכתף). אבל בבית המקדש הקבוע (בירושלים ובשילה) העבודה היתה שוערים ומשוררים, ושם לוי לא נפסל בגיל 50. הפסול היחיד ללוי במקדש הוא אם קולו התקלקל והוא לא יכול לשיר יותר עם המקלה ("נפסלים בקול"), כמו שנאמר בדברי הימים: "לְהַשְׁמִיעַ קוֹל אֶחָד".

3. אלעד, מרגיש שהוא לא מצליח ללמוד בכלל, האם כדאי שילך לעבוד?

תקופת ההכשרה לעבודה

הגמרא דנה בסתירה בין פסוקים: פסוק אחד אומר שלוי מתחיל לעבוד בגיל 25, ופסוק אחר אומר בגיל 30.

הגמרא מתרצת: שמגיל 25 הלוי נכנס לבית המקדש כדי ללמוד את הלכות העבודה, ורק בגיל 30 הוא מתחיל לעבוד בפועל.

מכאן לומדים שתלמיד שלומד חמש שנים ולא רואה סימן יפה בלימודו (לא מצליח להבין ולזכור), כנראה כבר לא יצליח. רבי יוסי אומר שמספיק שלוש שנים, כמו שלמדו דניאל וחבריו שנלקחו לממלכת בבל. וכתוב עליהם "וּלְלַמְדָם סֵפֶר וְלָשׁוֹן כְּשָׂדִים" "וּלְגַדְלָם שָׁנִים שְׁלֹשׁ", סימן שאפשר ללמדם בשלוש שנים. ותנא קמא שאומר שצריך חמש שנים, סובר שלשון הכשדים זו משימה קלה שאפשר בשלוש שנים, לעומת לימוד תורה. ורבי יוסי סובר שמלאכת המשכן היא מסובכת ורק לגביה צריך חמש שנים.

הברייתא אומרת שהגיל המינימלי להתמנות לשליח ציבור ולעבור לפני התיבה ולפרוש כפיים, הוא משנתמלא זקנו.

לגבי הגיל בעבודת הכהנים:

- לפי תנא קמא בברייתא: כהן כשר לעבודה מהרגע שהוא מביא שתי שערות (בגרות) ועד שהוא מזקין. רבי חנינא אומר שזקנה לעניין זה מוגדרת כשלב שבו ידיו ורגליו רועדים ("שירתת") והמדד הוא שהוא לא יכול לעמוד על רגל אחת ולנעול נעל, וזה לא עניין של גיל כרונולוגי. (מסופר שרבי חנינא עשה את זה בגיל 80 והוא תלה את יכולתו, בטיפול של מים חמים ושמן שאמו נתנה לו בצעירותו).

- לפי רבי: בברייתא אחרת, כהן לא נכנס לעבודה עד גיל 20. הוא לומד את זה מהפסוק בעזרא: "וַיְעִמִּדוּ אֶת הַלְוִיִּם מִבְּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמֵעַלָּה לְנֹצֵחַ עַל מְלֹאכֶת בֵּית ד'". תנא קמא סובר שלנצח על מלאכת בית ד', זו עבודה כבדה, ולכן צריך שם מינימום גיל 20. והגמרא אומרת שלמרות שבפסוק בעזרא מוזכרים לויים, מדובר על הכהנים, כמו שאמר רבי יהושע בן לוי שבעשרים וארבעה מקומות הכהנים נקראו לויים. הגמרא מביאה ברייתא נוספת שאומרת שלכתחילה הכהנים לא היו מניחים לחבריהם לעבוד עד גיל 20. והגמרא מביאה שתי לשונות האם הדעה הזו היא כרבי ושאפילו הוא לא

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א פוסל בדיעבד, אלא שהכהנים אוכפים את הדין הזה, או **כתנא קמא**, ושגם לשיטתו לכתחילה לא עובדים עד גיל 20.

4. עכבר מת נגע בתנור חרס מבחוץ, האם התנור טמא?

טומאת כלי חרס לעומת שאר הכלים

המשנה והברייתא מפרטות הבדל בדיני טומאה:

◦ כלי חרס: נטמא רק דרך האויר, החלל הפנימי שלו. אם שרץ נכנס לחלל הכלי – הכלי טמא, גם אם השרץ לא נגע בדפנות. לעומת זאת, אם שרץ נגע רק בגב (הצד החיצוני) של הכלי – הכלי נשאר טהור.

◦ בשאר הכלים (מתכת, עץ וכו'): הפוך. הם לא נטמאים מהאויר שלהם בלי מגע, אבל הם נטמאים אם הטומאה נגעה בגב שלהם.

הגמרא לומדת שכלי חרס נטמא מאוירו מהפסוק: "וְכָל־כְּלֵי־חָרָשׁ אֲשֶׁר־יַפְּוֹל מֵהֶם אֶל־תּוֹכוֹ... יִטְמָא". המילים "אֶל־תּוֹכוֹ" מלמדות שהנפילה לתוך החלל היא המטמאת, גם בלי מגע. **רבי יונתן בן אבטולמוס** לומד: שכמו שכלי חרס מטמא את האוכל שנמצא בתוכו בלי מגע, באותו אופן (גזירה שווה) הכלי עצמו נטמא ממה שנמצא בתוכו בלי מגע. כי כשהתורה אמרה שכל מה שבתוכו יטמא, וזה נכון גם אם הוא מלא בגרגירי חרדל, שבוודאות לא כולם נוגעים בדפנות הכלי. סימן שהם מיטמאים מחלל הכלי, ללא מגע ישיר בכלי. ולכן גם הכלי עצמו נטמא ללא מגע.

והגמרא תמשיך לדון בנושא הזה בדף הבא.